

SAVAŞ ŐİRLERİ

WILFRED OWEN

VakıfBank Kültür Yayınları: 0061
Edebiyat: 019

SAVAŞ ŞİİRLERİ
WILFRED OWEN

Özgün adı
War Poems
Türkçesi
Tamer Gülbek

Genel Yayın Yönetmeni
Dr. Hüseyin Yorulmaz

Yayın Müdürü
Dr. Hasan Aksakal

Tasarım ve Yayın Kimliği
Bülent Erkmen

Kapak Görseli ve Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

Kitap Editörü
Mutlu Dursun

Son Okuma
Dr. Erdem İlgı Akter

VakıfBank Kültür Yayınları
Büyükdere Caddesi
No: 97 – Kat 4
Şişli 34394 İstanbul
Telefon: 0 212 354 5730
www.vbky.com.tr – info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2020

ISBN 978-605-7947-67-3

Kitabın Türkçe yayın hakları VakıfBank Kültür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı
Ofset Yapımevi
Şair Sokak No: 4, Çağlayan Mahallesi,
34410 Kağıthane, İstanbul
Telefon: 0 212 295 86 01
Sertifika No: 45354

1. Baskı: Eylül 2020

SAVAŞ ŞİİRLERİ

WILFRED OWEN

TÜRKÇESİ
TAMER GÜLBEK

WILFRED OWEN

18 Mart 1893'te doğan İngiliz öğretmen, asker ve şair Wilfred Owen, Birinci Dünya Savaşı'nın en önemli seslerinden biri olarak kabul edilir. Batı Cephesinde yaşanan çarpışmaları insan odaklı bir bakışla dile getiren şiirler yazdığı savaşta, 4 Kasım 1918'de, Ors'daki Sambre-Oise kanalını geçmek için yapılan muharebede vurularak öldürülmüştür. Ölümünün ardından kendisi hakkında yazılan eserler aracılığıyla geniş çevrelerce tanınıp okunmaya başlayan Owen, 20. yüzyıl İngiliz şiirinin en saygın isimlerinden biri olarak kabul görmüş ve Birinci Dünya Savaşı'nın yüzüncü yıldönümünde edebiyat çevrelerinde bir dizi etkinlikle anılmıştır.

TAMER GÜLBEK

1965 yılında Ankara'da doğdu. Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden 1988'de mezun oldu. O günden bu yana İngilizce öğretmenliği yapıyor. İlk şiiri 1998'de *Varlık*'ta yayımlandı. Şiirleri ve şiir üzerine yazılarıyla, *Kitap-lık*, *Ludingirra*, *Virgül* gibi çeşitli dergilerde yer aldı. Ayrıca, başta Ç.N. (*Çevirmenin Notu*) olmak üzere, çeşitli edebiyat dergilerinde şiir çevirileri yayımlandı. *Tayvan'dan Sesler ve Çağdaş Hong Kong Şiiri* gibi bazı antolojilerde şiir çevirileriyle yer aldı. Gülbek'in şiir kitapları şunlardır: *Zefiran* (2008), *Suda Tuhaf Hareketler* (2009), *Güven Park* (2010), *Yabancı Dil* (2013) ve *Tümünü Görüntüle* (2018). Ayrıca eleştiri ve denemelerinden oluşan bir kitabı daha vardır: *Şiirle Tutulan* (2010).

Tamer Gülbek'in VakıfBank Kültür Yayınları'ndan çıkan iki önemli şiir çevirisi bulunmaktadır: Alfred Lord Tennyson'dan *Enoch Arden* (2018) ve Henry W. Longfellow'dan *Kölelik Şiirleri* (2020).

İÇİNDEKİLER

Wilfred Owen 008	Silahlar ve Çocuk 049
Şair Owen 010	Kader Mahkûmu Gençlik Marşı 051
Giriş 013	Uğurlama 053
Önsöz 017	Hissizlik 057
Tuhaf Karşılaşma 021	Dulce Et Decorum Est 069
Daha Büyük Bir Aşk 027	Nöbetçi 073
Apologia pro Poemate Meo 031	Tükenmişlik 077
Gösteri 037	Maruz Kalınan 081
Akıl Hastaları 043	Bahar Taarruzu 089
Yaşlı ve Genç Adamlar Meseli 047	İhtimaller 095

S.I.W.
097

Yerde
109

Boşuna
101

Kederden Çıldırın
117

Gülümse, Gülümse,
Gülümse
103

Malul
123

Bilinç
107

WILFRED OWEN

WILFRED OWEN (1893-1918)¹

Galler sınırındaki Oswestry’de dünyaya gelen, Birkenhead ve Shrewsbury’de büyüyen Wilfred Owen (1893-1918) Birinci Dünya Savaşının en önemli seslerinden biri olarak kabul edilir. Öldüğü zaman neredeyse hiç tanınmıyordu; yaşadığı süre zarfında yalnızca dört şiiri yayınlanmıştı. Owen küçük yaşlarda şair olma hevesiyle şiir denemelerine başlamıştı. 1913-1915 arasında, Fransa’da Bordeaux ve Bagnères-de-Bigorre’da öğretmenlik yaparken, daha sonra şiirinin ayırt edici özelliği haline gelen uyak biçimleri üzerinde çalıştı; bununla birlikte gerçek sesini 1917 yazından sonra buldu.

Owen 1915’te İngiliz Ordusuna kaydoldu. 1917’de Ocak-Nisan arası Serre’de ve St. Quentin’de yaptığı faal görevin yol açtığı ruhsal çöküntüden dolayı İngiltere’ye geri döndü. Edinburgh’daki Craiglockhart Savaş Hastanesinde tedavi görürken, edebi idollerinden biri olan Siegfried Sassoon’la tanıştı. Sassoon ona, savaş deneyimlerini şiire dönüştürme konusunda yol gösterip cesaret verdi.

Owen bir yıldan fazla bir zaman sonra Batı Cephesine döndüğünde, Ekim 1918’de Joncourt’taki Hindenburg Hat-

1. <http://www.wilfredowen.org.uk>

tının geçilmesinde yer aldı ve bu harekâttaki cesaretinden ve liderliğinden ötürü Askerî Haç nişanıyla ödüllendirildi. 4 Kasım 1918’de, Ors’daki Sambre-Oise kanalını geçmek için yapılan muharebede vurularak öldürüldü.

Bugün en çok tanınan şiiirlerinin neredeyse hepsi, Ağustos 1917 ile Eylül 1918 arasındaki coşkulu üretkenlik döneminde ortaya çıktı. Eve gönderdiği mektuplarda da açıkça ifade ettiği gibi, bütün gayreti, emir-komutası altında olanlar adına, savaşın yarattığı acıma hissini ifşa etmekte. Onun kasvetli gerçekçiliği, enerjisi ve kızgınlığı, şefkati ve şiiirdeki teknik becerisi birçok eserinde açıkça görülür. “Perdelerinin inişi olacak her yavaş günbatımı” ve “O eski yalan: Dulce et decorum est...” gibi bazı dizeleri ve deyişleri hâlen alıntılanmaya devam ediyor.

Wilfred Owen’ın ünü günden güne büyüdü. Bunda, Edmund Blunden’in 1931’de yayınlanan biyografik incelemesi –ve onun tekrar basımları– kadar, C. Day Lewis, Jon Stallworthy, Dominic Hibberd gibi isimlerin yazdığı biyografiler ve edebi çözümlemeler de etkili oldu. Çağdaş akademî dünyası, Owen’ın eserlerini 1914-1918 arası savaş döneminde yazılmış en önemli şiiirler olarak görmekte ve onun sonraki kuşak şairler ve okuyucular üzerindeki etkisini teslim etmektedir. Benjamin Britten’in 1961’de yayınlanan *War Requiem* kitabında Owen’ın bazı şiiirlerine yer verilmiştir.

ŞAİR OWEN¹

Wilfred Owen 1917'nin Ağustos ayında Siegfried Sassoon'la tanışmamış olsaydı, bugün çok meşhur olan savaş şiirlerini yazmamış olurdu. O güne dek, İngiliz halkının büyük çoğunluğu gibi, o da savaşın haklı bir nedene dayandığını düşünüyordu. Oysa daha önce Bertrand Russell gibi pasifistlerle görüşmüş olan Sassoon olayları daha farklı görüyordu: O, politikacıların amaçlarını gizlice değiştirmiş olduklarını ve artık başlangıçtaki gibi Belçika'yı işgalden kurtarma mücadelesi vermek yerine, sömürgeler ele geçirmekle ve ticaretle ilgilendiklerini düşünüyordu. Bu nedenle Sassoon toplumun vicdanına seslenen çok öfkeli şiirler yazarak kamuoyuna barış görüşmelerinin ivedilikle başlaması gerektiği fikrini aşılamaaya çalışıyordu. Sassoon hem savaşın amaçları konusunda hem de Almanların 1917'de görüşmelere razı olacakları konusunda yanılmış olabilir, ancak yeni arkadaşını ikna etmeyi başarmıştı.

Owen altı yıldır şiir yazmaktaydı ve ahenk öğelerini belli bir ustalıkla kullanmayı öğrenmişti, fakat Sassoon'la tanışana kadar kendisini adayacağı bir konusu olmamıştı.

1. <http://www.wilfredowen.org.uk>

Wordsworth gibi, şiirin 'sükûnet içinde hatırlanan duygular'dan kaynaklandığına inanan Owen, 1917'nin başında cephede ya da cephe yakınında yaşadığı ve hafızasında yer eden deneyimleri kâğıda dökmeye başladı. Sassoon'un etkisinin görüldüğü ilk şiiri, 'Tükenmişlik' şiirinin Ağustos'ta yazılmış ilk versiyonudur; bunu Eylülde yazılan 'Kader Mahkûmu Gençlik Marşı' ve Ekimin başında yazılan 'Dulce et Decorum Est' ve 'Malul' izlemiştir. Çok etkili bir şiir olsa da, 'Dulce et Decorum Est', 1918'de yazdığı en başarılı şiirlerine göre nispeten ham bir eserdir: Owen'ın yeteneği sıradışı bir süratle gelişmiştir.

Kasım 1917'den itibaren Owen kendisine başka modeller buldu. Robert Graves, Owen'ın 'savaşlar-üstü bir meram' sahibi olması gerektiği konusunda kendisine ısrar etti. Bu tavsiye, muharebenin 'sevincini' kabul edip acımasız sivilleri suçlayan 'Apologia pro Poemate Meo' şiirinin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Protesto yeterli değildi: Artık üstün değer 'savaşın doğurduğu acıma hissi' idi – Shelley'nin dediği gibi, insanların başkalarının dertlerini anlaması ancak acıma hissiyle mümkündü. 21 Mart 1918'deki büyük Alman taarruzu, Almanya'nın hâlâ askerî zafer peşinde koştuğunu gösterdi; Owen'ın buna tepkisi, 'Boşuna', 'Uğurlama' ve 'Akıl Hastaları' başta olmak üzere, o güne kadarki en büyük şiirlerini yazmak oldu. Bir askerin öldürdüğü adamla karşılaşmasını ve geç de olsa artık 'dost'u olan 'düşman'ının ağzından bu gerçeği öğrenmesini anlatan 'Tuhaf Karşılaşma,' savaş şiirleri içinde belki de en özgün konuya sahip olandır. Birçokları tarafından Owen'ın

en başarılı şiiri sayılan ‘Bahar Taarruzu,’ yazın yazılmaya başlanmış ve muhtemelen Ekim başında cephede tamamlanmıştır; Owen’ın yazdığı son dizeler olan bu şiirin son dizelerinin, Hindenburg Hattında öldürülen ve yaralanan onlarca insanı gördükten ve onlara yardım etmeye çalıştıktan sonra şiire eklenmiş olma olasılığı yüksektir.

Owen, ben dahil, birçok insanın hayranlığını kazanmış kendine has bir şairdir: Onunla ilgili üç kitap [*Wilfred Owen: A New Biography* (2002), *Wilfred Owen* (1992), *The Last Year* (1992)] ve bir de edebi inceleme yazısı [*Owen the Poet* (1986)] yazmış bulunuyorum. O, hiç kuşkusuz, Birinci Dünya Savaşının en büyük şairidir, ancak alışıldık ‘savaş şairi’ tanımından uzaktır. 1917’de Sassoon’la birlikte savaş karşıtı olan bir tek o vardı, sonra 1918’de Owen benzersiz şiirler yazarak ve kendisine özgün bir konum hazırlayarak daha da ileri gitmiştir.

Dominic Hibberd,
Wilfred Owen Derneği Başkan Yardımcısı

GİRİŞ

Böyle bir giriş yazarken yapılması gereken az ve öz yazmaktır. Bu kitapta yazılan şiirlerin ne benden ne de bir başkasından gelecek övgülere ihtiyacı var. Şair bize kendi tamamlanmamış ama etkileyici Önsöz'ünü bırakmıştır. Bu önsöz ve şiirleri, arkasına piyade askeri olarak tecrübesinin desteğini ve üslubundaki asaleti ve özgünlüğü de alarak, onu bize anlatmaya yeter. Wilfred Owen'ın en güçlü yanları şiirlerinde yaşamaya devam ediyor; onun kişiliğiyle ilgili her tür yüzeysel izlenim, konuşmalarına, davranışlarına ve görünüşüne dair her tür kayıt, alâkasız ve uygunsuz olacaktır. Böyle bilgi kırıntıları talep eden meraklıların, onun eserlerindeki zenginliği takdir etmesi zordur.

Şiirsel ahenk öğeleriyle yaptığı farklı çalışmalar (ki 'Tuhaf Karşılaşma' bunun en iyi örneğidir), profesyonel şiir eleştirmenlerinin konusudur; onların da büyük çoğunluğu bu teknik ayrıntılarla uğraşırken, onun 'Apologia pro Poemate Meo' ve 'Daha Büyük Bir Aşk' gibi şiirlerinin son dizelerinde kendi iç dünyasındaki derin insaniyeti nasıl açığa vurduğunu kaçırmazlar.

Onun savaş edebiyatına olan katkısı, benim gibi ona hem şair olarak hayranlık duyan hem de bir dost olarak de-

ğer verenlerin değerlendirebileceği bir konu değil. Savaşla ilgili görüşleri kendi görüşlerimle o kadar birebir örtüşüyor ki, onun şiirini eleştirel tarafsızlıkla değerlendirmem imkânsız. Benim yapabileceğim yegâne şey, onun ne denli bozulmamış bir zihne sahip olduğunu doğrulamak olur. O, birçok savaş şairinin aksine, hiçbir zaman şiirlerini kişisel bir etki yaratmak için yazmamıştır. Kendisine değil, başkalarına acıma hissiyle yaklaşmıştır. Yaşamının son senesinde, ne anlatması gerektiğine dair net bir vizyon geliştirmiştir; işte bu şiirleri şimdi onun gerçek ve muhteşem vasiyeti olarak yaşamaya devam etmektedir.

Wilfred Owen 18 Mart 1893'te Oswestry'de doğmuştur. Birkenhead Enstitüsünde eğitim görmüş ve 1910'da Londra Üniversitesine girmiştir. 1913'te Bordeaux yakınlarında özel öğretmenliğe başlamış ve 1915'e kadar orada kalmıştır. Bu süre zarfında, tanınmış Fransız şair Laurent Tailhade ile ahbablık kurmuş, ona ilk şiirlerini göstermiş ve onun tarafından yüreklendirilmiştir. Sağlık durumu çok iyi olmasa da, 1915'te Artists' Rifles Subay Eğitim Birliğine katılmış, oradan Manchester Alayına gönderilmiş ve aynı alayın 2. Taburuyla Aralık 1916'dan Haziran 1917'ye kadar Fransa'da görev yapmış ve o tarihte çürüğe ayrılarak eve gönderilmiştir. On dört ay sonra Batı Cephesine geri dönmüş ve aynı taburda bu kez Bölük Komutanı olarak görev yapmıştır.

Katıldığı çetin muharebelerde gösterdiği kahramanlıktan dolayı 1 Ekimde Askerî Haç nişanıyla taltif edilmiştir. 4 Kasım 1918'de, askerleriyle beraber Sabre Kanalını geçmeye çalışırken öldürülmüştür.

Ölümünden bir ay önce annesine şunları yazmıştır:
“Sinirlerim gayet iyi durumda. Bu çocuklara yardımcı
olmak için yeniden buradayım; öncelikle bir subay olarak
onlara önderlik ederek, sonraysa onların dertlerini dile
getirecek bir savunma vekili gözüyle onları izleyerek.”

Mezar yazıtı da kendi sözlerinden olsun:

“Cesurdum ben ve gizem doluydum;

Bilgelik de bendeydi, hüner de.”

Siegfried Sassoon

PREFACE¹

This book is not about heroes. English Poetry is not
yet fit to speak
of them. Nor is it about deeds or lands, nor anything
about glory, honour,
dominion or power,

except War.

Above all, this book is not concerned with Poetry.

The subject of it is War, and the pity of War.

The Poetry is in the pity.

Yet these elegies are not to this generation,

This is in no sense consolatory.

1. This preface was found, in an unfinished condition, among Wilfred Owen's papers.

ÖNSÖZ¹

Bu kitap kahramanlar hakkında değildir. İngiliz Şiiri henüz onlardan bahsetmeye hazır değil. Ne eylemler ve ülkeler hakkında ne de zafer, şeref, egemenlik ya da güç hakkındadır,

yalnızca Savaş hakkındadır.

Her şeyden önce, bu kitabın Şiirle bir ilgisi yoktur. Onun konusu Savaş ve Savaşın doğurduğu acıma hissidir. Şiir de bu acıma hissinde yatar.

Bununla birlikte, bu ağıtlar bu nesil için yazılmamıştır, Böylesi hiçbir biçimde teselli veremezdi.

1. Bu önsöz Wilfred Owen'in kâğıtları arasında yarım kalmış hâlde bulunmuştur.

They may be to the next.
All the poet can do to-day is to warn.
That is why the true Poets must be truthful.
If I thought the letter of this book would last,
I might have used proper names; but if the spirit of it
survives Prussia,—
my ambition and those names will be content; for
they will have
achieved themselves fresher fields than Flanders.

Bir sonraki nesil için yazılmış olabilirler.
Şairin bugün yapabileceği tek şey uyardır.
Bu nedenle bütün gerçek şairler dürüst olmak zorundadır.
Bu kitabın geleceğe kalacağına inansaydım,
özel isimler kullanabilirdim; ancak anlamı ve ruhu
Prusya'dan uzun yaşarsa,—
benim arzum ve bu özel isimler tatmin olacak; çünkü
kendilerine
Flandre'den daha yeşil araziler bulmuş olacak.

STRANGE MEETING

It seemed that out of the battle I escaped
Down some profound dull tunnel, long since scooped
Through granites which titanic wars had groined.

Yet also there encumbered sleepers groaned,
Too fast in thought or death to be bestirred.
Then, as I probed them, one sprang up, and stared
With piteous recognition in fixed eyes,
Lifting distressful hands as if to bless.
And by his smile, I knew that sullen hall;
By his dead smile I knew we stood in Hell.

TUHAF KARŞILAŞMA

Muharebeden derin ve kasvetli bir tünel
Yoluyla kaçmışım sanki, büyük savaşların
Birleştirdiği granitlere uzun zaman önce oyulan.

Ancak, inleyerek uyuyanlar yolumu kesti orada da,
Kıpırdamayacak kadar hızlı düşünen ve ölenler.
Sonra, ben aralarında gezinirken, biri ayağa fırladı
Ve donuk gözlerindeki acı teşhisle gözlerime baktı,
Çaresiz ellerini kutsar gibi kaldırarak.
Onun gülüşüyle tanıdım bu kasvetli salonu;
Ölü gülüşüyle anladım Cehennemde olduğumu.

With a thousand fears that vision's face was grained;
Yet no blood reached there from the upper ground,
And no guns thumped, or down the flues made
moan.

"Strange, friend," I said, "Here is no cause to
mourn."

"None," said the other, "Save the undone years,
The hopelessness. Whatever hope is yours,
Was my life also; I went hunting wild
After the wildest beauty in the world,
Which lies not calm in eyes, or braided hair,
But mocks the steady running of the hour,
And if it grieves, grieves richlier than here.
For by my glee might many men have laughed,
And of my weeping something has been left,
Which must die now. I mean the truth untold,
The pity of war, the pity war distilled.
Now men will go content with what we spoiled.
Or, discontent, boil bloody, and be spilled.
They will be swift with swiftness of the tigress,
None will break ranks, though nations trek from progress.

Binlerce korkuyla örülmüştü bu hayalin yüzü;
Yine de yeryüzünden sızmamıştı oraya kan,
Dövmemişti onu silahlar, inmemişti borulardan fer-
yat-figan.

Dedim ki “İlginçtir, dostum. Burada kederlenecek bir
şey yok.”

“Hiçbir şey yok,” dedi, “Yaşanmamış yıllardan
Ve ümitsizlikten başka. Senin ümidin olan şey
Benim de hayatımdı; gözlerde ya da
Örgülü saçlarda barınmayan en vahşi
Güzelliğinin peşinden gittim dünyanın,
Zamanın muntazam geçişiyle alay eden,
Ve üzülmünce buradan daha dolu dolu üzülen.
Birçok insan gülmüştür belki benim sevincimle
Ve bir şey arta kalmıştır ağlamamdan belki
Artık ölmesi gereken. Söylenmemiş gerçekten
Bahsediyorum, acısından savaşın, damıtılmış acıdan.
Artık insanlar hoşnut kalacaklar bizim ettiğimizden.
Ya da aksine, kabarcak ve taşacaklar sıcak kan gibi.
Hareket edecekler dişi kaplan çevikliğiyle,
Uluslar dönse de yolundan, safları bozmayacak onlar.

Courage was mine, and I had mystery;
Wisdom was mine, and I had mastery;
To miss the march of this retreating world
Into vain citadels that are not walled.
Then, when much blood had clogged their chariot-wheels
I would go up and wash them from sweet wells,
Even with truths that lie too deep for taint.
I would have poured my spirit without stint
But not through wounds; not on the cess of war.
Foreheads of men have bled where no wounds were.

I am the enemy you killed, my friend.
I knew you in this dark; for so you frowned
Yesterday through me as you jabbed and killed.
I parried; but my hands were loath and cold.
Let us sleep now ...”

Cesurdum ben ve gizem doluydum;
Bilgelik de bendeydi, hüner de;
Uygun adım geriye çekilişini kaçırdım
Dünyanın, duvarsız ve yararsız kalelere.
Savaş arabaları saplandığında pıhtılaştı kana
Yıkardım tekerlerini kuyulardan çektiğim sularla
Ve hatta çok derinlerde yatan lekesiz doğrularla.
Durmaksızın dökerdim ruhumu dışa
Yaralarımından olmasa da; olmasa da savaşın bahtına.
Adamların alınları kanıyordu olmayan yaralarından.

Ben senin öldürdüğün düşmanım, dostum.
Bu karanlıkta tanıdım seni; dün de böyle
Çatıktı kaşların çünkü süngülediğinde beni.
Savuşturdum; ancak isteksiz ve soğuktu ellerim.
Uyuyabiliriz şimdi...”